

Osamu Dazai

İnsanlığımı Yitirirken

Türkçesi: Hüseyin Can Erkin

Roman

は
し
が
き

Bir Öğrenci Fotoğrafı

O adamın üç ayrı fotoğrafına baktım.

Biri sanırım çocukluk dönemine ait. Adamın tahminen on yaşlarında, çevresinde kız çocukları (herhalde kız kardeşleri ve kuzenleridir), bahçedeki havuzun kıyısında yırtık pırtık elbisesiyle ayakta dururken, başını hafifçe sola eğerek çirkince güldüğü bir fotoğraf.

Çirkince?

Estetik kaygısı taşımayan insanlar (yani estetik gibi konulara ilgi duymayanlar) fotoğrafa sıradan bir şeymiş gibi bakıp, gelişigüzel iltifatlarda bulunabilirler:

“Ne şirin çocuk!”

Elbette bu iltifat tamamen yersiz değil. Çocuğun yüzünde “şirin” sözcüğüne az da olsa uygun bir şeyler bulabilmek mümkün. Ama kendini estetik konusunda biraz geliştirmiş birinin ilk bakışta

fotoğrafi sinek kovalarmış gibi bir el hareketiyle fırlatıp atarak rahatsızlığını dile getireceği muhakkak:

“Ne kadar itici bir çocuk!”

Çocuğun gülümsemesi kesinlikle, insanın baktıkça tanımlayamadığı kötü hislere kapılmasına neden oluyor. Bu katiyyen bir gülümseme değil. Aslında çocuk biraz bile gülümsemiyor. Bunun kanıtı, her iki elini de sımsıkı yumruk yapmış olması. İnsanlar gülerken yumruklarını böyle sıkamazlar. Bir maymun. Maymun gülümsemesi. Sadece yüzünü çirkin kırışıklar kaplamış. “Kırışık suratlı velet” dedirtecek kadar; hem de nedense insanı iğrendiren, sinir eden ifade yansımış fotoğrafa.

İkinci fotoğraftaki yüz de aynı ölçüde şaşılacak kadar garip. Bir öğrenci fotoğrafı. Liseli midir, üniversiteli mi tam olarak anlaşılmıyor, ama tuhaf bir öğrenci işte. Fakat bu da tuhaf şekilde canlı kanlı bir insan olduğu hissi uyandırmıyor. Üzerinde öğrenci üniforması, göğüs cebinden gözükken beyaz mendiliyle sandalyeye oturmuş, ayaklarını birleştirmiş ve yine gülüyor işte. Bu seferki yüz ifadesi, somurtup oturan maymunun gülümsemesinden farklı. Oldukça becerikli bir gülümseme, ama bir insan gülümsemesi değil.

Öyle ya da böyle bir insanın gülüşü değil bu: Bir özden tamamen yoksun; sadece “kanın ağırlığından” yahut “insan yaşamının katılığından” müteşekkil bir gülüş diyebiliriz – hatta bir kuşun ağırlığı bile yok. Boş bir sayfa o, tüy kadar hafif; ama yine de bir gülüş. Öyle ki, baştan sona insan yapımı bir nesne hissi uyandırıyor. Yapmacık sözcüğü hafif kalır. Ne küstah ne de züppe sözcüğü yeterli olur. Elbette zarif de denemez. Üstelik dikkatle bakıldığında bu yakışıklı öğrencide de, hayalet öyküleri gibi insanı tedirgin eden bir şeyler var. Şimdiye kadar böylesi yakışıklı ama tuhaf bir gençle hiç karşılaşmadım.

Son fotoğraf en acayip olanı. Yaşı hiç anlaşılmıyor. Saçlarında birkaç beyaz tel var gibi. Son derece pis bir odanın (duvar sıvasının iç ayrı yerden döküldüğü açıkça belli oluyor) köşesinde, küçük bir mangalın üzerine iki elini uzatmış. Bu kez gülümsemiyor. Yüzün-

de hiçbir ifade yok. Öyle ki, mangala ellerini uzatmış ama aslında ölmüş gibi, gerçekten iğrenç, uğursuz kokular salan bir fotoğraf.

Acayıplığı bununla da kalmıyor. Bu fotoğrafta nispeten daha büyük görüldüğünden, yüzünü incelemeyi başarabildim. Alnı sıradan, alnındaki kırışıklar da sıradan; kaşları, gözleri, çenesi; her şeyi sıradan. Of... Bu yüzde ifade olmadığı gibi insanın aklında kalmasını sağlayacak bir özellik de yok. Hiçbir özelliği yok. Fotoğrafa şöyle bir bakıp gözlerimi yumsam, adamın yüzünü çoktan unutmuş olurum. Odanın duvarlarını, küçük mangalı anımsıyorum ama odadaki başrol oyuncusundan edindiğim izlenim kolayca silinip gidiyor, bir türlü gözümlün önüne getiremiyorum. Tablo unsuru haline gelmeyen bir yüz. Ne karikatür oluyor ne de başka bir şey. Gözlerimi açıyorum. Aa, böyle bir yüz müydü, anımsadım şimdi, dedirtecek bir memnuniyet bile hissedemiyorum. Hatta gözümlü açıp o fotoğrafı tekrar gördüğümde bile anımsayamıyorum. Sonuçta, sadece rahatsız olup sinirlenerek bakışlarımı başka yöne kaydırmak istiyorum.

Sıradan bir ölünün yüzünde bile bir ifade, insanın aklında yer edecek bir şeyler olur. Bir insanın kafasının yerine bir yük beygiri kellesi geçirecek olsak, anca böyle görünürdü işte. Her neyse, bakanın "işte şurası" diyemeyeceği kadar insanı sinir ediyor, içini bulandırıyor. Şimdiye dek böylesi tuhaf bir çehreyle bir kez olsun karşılaşmadım.